

UNIVERZITA KARLOVA

STANOVISKO OMBUDSMANKY UK

K PODNĚTU 59/2023

Podavatelka: X

Den přijetí podnětu: 20. 11. 2023

Předmět podnětu:

Obsahem podnětu je **nevhodné chování**, kterému měla být vystavena studentka X v intimním vztahu s vyučujícím Y. X se obrátila na ombudsmanku UK s požadavkem na toto chování upozornit, jejich vztah podrobit šetření a zamezit podobnému chování ze strany Y k ostatním studujícím.

Kontaktované osoby:

Podnět byl řešen v součinnosti s X a Y, dále děkanem jedné z fakult UK a osobami, které byly ze strany X a Y navrženy jako relevantní svědci a svědkyně. Šlo převážně o osoby blízké, přátele či kolegyně X a Y v celkovém počtu 11 osob. Ombudsmanka dále na základě svého uvážení oslovila další osoby, které považovala pro objasnění případu významné. Svě odborné vyjádření poskytla také psycholožka, jejíž poradenské služby X využívá.

Prověřované materiály a další důkazní prostředky:

Podavatelka poskytla ombudsmance mnohočetné ústní a písemné výpovědi k předmětu podnětu. Poskytla také výstřižky textových zpráv a osobní zápisky z deníku Y. Obdobné důkazní prostředky, doplněné o fotografickou dokumentaci, poskytl také Y. Ombudsmanka při vyhodnocení podnětu pracovala s Etickým kodexem UK (platným ke dni 14. 12. 2018).

Popis podnětu:¹

X je studentkou magisterského programu. V rámci prvního ročníku na bakalářském studiu se ve svých 20 letech na kurzu seznámila s Y. Byl v té době rozvedený, měl jedno dítě, o kterém se X měla dovědět se značným zpožděním. Obsah kurzu X nesmírně bavil, iniciativně a zaujatě studovala a měla potřebu během kurzu své poznatky sdílet a reflektovat.

---

¹ Byl podstatně zkrácen z důvodu ochrany jeho účastníků.

Y se jí po několika společných setkáních, a to i společenských po výuce (tzv. společná piva), v únoru 2020, vyznal, že v ní **našel zalíbení**. X zprvu jeho náklonost nebyla příjemná. X poté odjela do zahraničí a nebyli spolu v kontaktu. V březnu 2020, po jejím návratu do Prahy, ji znovu oslovil a začali se vídat. Brzy poté nastala kovidová pandemie. X se odstěhovala ke své rodině, protože hrozilo, že se uzavře kolej, na které bydlela, a neměla by tak v Praze kde být. Bezprostředně na to ji **Y nabídl bydlení u sebe**, což zprvu odmítala, neboť se do té doby viděli pouze párkrát. Nakonec **opakované nabídky ze strany Y přijala**. Mělo ovšem jít pouze o dočasné řešení, než skončí pandemie.

Od počátku společného bydlení se měl Y chovat k X **manipulativně**, vydírat jí, očekávat spolu se společným bydlením také **intimní život**. X to bylo nepříjemné, neboť Y stále vnímala hlavně jako vyučujícího. X vnímala, že v ní **záměrně vyvolává pocity viny** za nastalé situace. Dával ji opakovaně najevo, že ho svým chováním, resp. **odmítáním zraňuje a ubližuje mu**. Zpětně reflektuje, že touto komunikační strategií, tedy vyvíjením nátlaku a vyvoláváním pocitu viny, se **vytvořil vzorec chování**, který se dále **opakoval v celém jejich vztahu**.

V následujících měsících si X začala hledat **vlastní bydlení**. I poté, co si ho našla, trávila většinu času u Y. V srpnu 2021 Y na X naléhal, ať se odstěhuje z bytu, ve kterém bydlela s kamarádkami, a přestěhuje se nastálo k němu. Na konci srpna 2021 byli na společné dovolené v zahraničí. Zde mělo dojít k situaci, kterou X vnímala jako **sexuální nátlak**.

Konec vztahu nastal v listopadu 2021. Y ho nesl **velice těžce**. Naléhal na X každý den zprávami, aby se k němu vrátila, **sledoval její pohyb ve škole**. Y si od rozchodu s X vedl **deník**, který v prosinci 2021 předal X. Popisuje v něm, jak se po rozchodu s X cítí a jak hluboké city k ní chová. X se snažila hledat způsob, jak by jejich vztah mohl fungovat. Nicméně **čím více na ni Y naléhal, tím více si uvědomovala, že to není cesta správným směrem**. Nevěděla ovšem, jak z této situace uniknout. Na přelomu ledna/února 2022 mělo dojít k další traumatické události pro X. Y odjel s X na víkend do zahraničí, kde mělo dojít k **dalšímu případu sexuálního nátlaku**.

V dubnu 2022 se X s Y definitivně rozešla.

Vyjádření blízkých osob navržených ze strany X

Blízké přítelkyně popisují X jako osobu, která byla **vztahem s Y významně poznamenána**. Ty, které ji znaly před navázáním vztahu, popisovaly velkou proměnu v jejím chování právě v důsledku tohoto vztahu. Z veselé, otevřené a společenské X se měla stát osoba uzavřená, smutná, melancholická. Shodují se, že měla mít projevy **týraného jedince**. Její spolubydlící dokonce popisuje X, jako že ztratila sebe samu.

Bylo evidentní, že Y chce mít X **stále pod svojí kontrolou**. Svými vyjádřeními potvrzují to, čím si X prošla. Byly u toho, když trval na tom, že s ním musí večeřet, když ji zabraňoval v kontaktu s nimi, dostával ji výčitkami pod velký stres, a to i před velkými zkouškami, které měla X skládat. V X měl uměle provokovat **vztah závislosti na sobě**. Měl ji tvrdit, ať je ráda, že ho zná, že bez něj by studium nedokázala zvládnout, bez něj by byla ztracená. Měl ji údajně také **konfrontovat s jinou pohlednou studentkou**, která u něj psala bakalářskou práci tím, že X tvrdil, „...že na sebe budou muset, holky, žárlit“. Rozkazoval ji také, co a kdy má dělat, a to již měsíc poté, co jí nabídl společné bydlení. O tom, že má Y dítě, se měla X dozvědět až půl roku poté. Rozchod a následná ztráta kontroly nad X pro něj měla být devastující. Jiná

z kamarádek uvedla, že při jejich společném studijním zahraničním pobytu, kde X měla zažít ze strany Y sexuální nátlak, se měla u X projevit posttraumatická reakce na zážitek z tohoto místa. Až následná psychologická péče, kterou X začala využívat, ji měla přimět k tomu, aby s danou zkušeností nějak naložila.

Některé z blízkých osob X měly i svoji osobní zkušenost s Y **v roli pomvědek**. Popisují Y jako člověka autoritativního a velice kritického k jejich činnosti. Zmiňovali také, že jiní studenti mají mít s Y **problémy při samotné výuce a zkoušení**. Má vůči nim vystupovat povýšeně, ponižovat je, shazovat, nechávat je v jejich neznalosti tzv. vymáchat. Tyto informace se ovšem například z pravidelných evaluací nepotvrdily.

Vyjádření dalších zúčastněných osob

(1)

Ombudsmanka oslovila také další osobu, která měla s Y **udržovat partnerský vztah**. Ta uvedla, že ji měl Y po celou dobu jejich vztahu podvádět. Opakovaně se studentkami. O vztahu s X věděla. Uvádí i jména ostatních studujících, se kterými Y udržoval kontakt.

Y ji měl permanentně **obviňovat za jejich nekvalitní vztah**, vyvolávat v ní pocity viny. Dotyčná popisuje časté ponižování ze strany Y. Měl jí tvrdit, že je hloupá, že nic neumí, je neschopná, zesměšňoval její obor, tvrdil jí, že lidé pochopí, že je hloupá, že je trapná aj. To měl dělat i před jejími kolegy, čímž ji dostával do velice nedůstojných situací. Má mít neustále tendenci **vyvolávat v člověku pocity viny**. Opakovaně také prý mlčí, nereaguje na dotazy a pak na konci dne řekne: „...to je Tvoje chyba...jsi hloupá a neinspirativní“. Většina partnerek časté obviňování z jeho strany přijímá a chová se pak tak, aby od Y **dostaly ještě jednu šanci**. Y má také opakovaně vystupovat v nadřazené pozici, chovat se arogantně. Lidé ho nemají mít rádi, není oblíben. Až rozpadem vztahu si uvědomila, že je jí mnohem lépe. Přiznává, že měla i sebevražedné myšlenky.

Dotyčná rovněž dokládá **trvajícím vztah mezi Y a jinou studující**. Předkládá ombudsmance její jméno, profil v SIS a na webu.

(2)

Další vyjádření k obsahu podnětu poskytla studující, která v období prosinec 2023 až březen 2024 spolupracovala s jinou studentkou, která **byla v tomto čase ve vztahu s Y**. Seznámili se údajně během jejího vysokoškolského studia na online seznamce Tinder. Svůj vztah měli na veřejnosti spíše tajit. Tato studentka nevnímala jejich vztah jako problematický, spíše ho měla romantizovat a přebírat názory Y zejména na osoby z fakulty, které jeho chování a vztah ke studentkám kritizovaly.

(3)

Další osoby z okruhu Y vypověděly, že se jim Y měl na začátku vztahu s X svěřit, že se mu líbí, jak může **X ovlivňovat**. Měl být fascinován jejím mládím a tvárností. X měl od svých blízkých osob významně **stranit**, chtěl ji mít pod **neustálou kontrolou**, upozadoval ji, nevyjadřoval se o ní nijak hezky. Prý to **nebyl vážný vztah**, jen jí měl zapotřebí, jak sám údajně říkal, **oduševňovat**.

Osoby blízké Y popisují rovněž jeho problematický osobnostní profil. Má se chovat jako **narcista**, zneužívat lidi a být ješitný. Jeho pozice a moc pro něj má být vším. Stále mu všichni za všechno dluží. On sám však nikoho nerespektuje, neuznává žádné authority.

Odborné vyjádření psycholožky X ze dne 20. 5. 2024

Poskytnuté vyjádření má charakter **obecného odborného vyjádření**, které psycholožka opírá o svou dlouhodobou zkušenost z práce s oběťmi trestných činů a současné viktimologické poznatky.

X navštěvuje psychologickou poradnu Univerzity Karlovy (organizovanou Centrem Carolina) od **8. 12. 2022 doposud**. Důvodem pro vyhledání psychologických konzultací byl její minulý vztah s vyučujícím. Probíhající poradenství je zaměřené na **zpracování těchto událostí v bezpečném prostoru**. Cílem je porozumět jejich dynamice, získat náhled a posílit kompetence při budování interpersonálních vztahů.

Studentka se snaží porozumět vlastní roli ve vztahu a vyrovnat se s prožitky, které s Y má spojené. Chování vyučujícího vnímala opakovaně jako výrazně nátlakové a manipulativní, se zásahem do její fyzické i psychické integrity. Studentka vnímá také dopady tohoto vztahu na studium, a to jak v minulosti, tak v současnosti.

Vyjádření poskytnuté ze strany Y

Dne 24. 6. 2024 seznámila ombudsmanka Y s obsahem podnětu. Y využil možnosti se dále k podnětu vyjádřit písemně. Podrobné vyjádření doručil ombudsmance 5. 7. 2024. Současně navrhl další osoby, které by měly být v rámci šetření podnětu také slyšeny. Svoji výpověď doložil relevantními důkazními prostředky (zejm. soukromé konverzace, fotografie).

Vlastní písemné vyjádření se skládá ze **tří částí**: (1) historie konsensuálního vztahu se X, (2) vyjádření k jednotlivým bodům podnětu a (3) další závažné okolnosti podnětu. Na začátku svého vyjádření uvedl, že **zásadně a v plném rozsahu nesouhlasí** s tím, jak X vylicila jejich společný vztah. Současně vyjádřil své **pochybnosti o spontánní povaze** podaného podnětu. Podnět chápe jako **útok na svoji profesní dráhu**.

V oddíle věnovaném historii jeho vztahu s X uvádí, že od počátku (únor 2020) šlo o vztah **oboustranně konsensuální**, zájem z jeho strany měl být X příjemný a X se měla o Y také zajímat. Vztah se stal intimním až po cca 1-2 měsících vzájemného poznávání. Další období vztahu (6 – 9 m) hodnotí Y jako vztah **plný respektu, upřímných citů, vzájemného souladu a především naprosté reflexe konsensuality**. Měl být X oporou i ve feministicky orientovaných diskuzích. Uvádí, že: „...*obecně otázka konsensuality vztahů v asymetrickém mocenském prostředí byla explicitním tématem našich rozhovorů*“. Dbal na přísné **odlišení profesní a osobní stránky** a respektoval osobní svobodu a vůli X. X neměla Y dávat jakkoli najevo, že je na jejich vztahu cokoliv závadného, na co by si mohla stěžovat.

Ve druhé fázi vztahu (přelom r. 2020 a listopad 2021) měl být **omezen sociální kontakt** Y a X s okolím, snížil se tak počet osob, které o vztahu věděly. X byla seznámena s rodinou Y a naopak. Ve třetí fázi vztahu se uskutečnil **rozchod** (listopad 2021) a následně mělo dojít k **obnovení vztahu včetně konsensuální intimity**, kdy sama X měla v posledních dnech r. 2021 vyjádřit přání společně trávit volný čas.

V období od konce r. 2021 do dubna 2022 mezi nimi trval **faktický vztah**. Na konci ledna 2022 podnikli společný výlet do zahraničí. Y chápal cestu jako romantický výlet. Jeden z večerů měl skončit **vypjatou hádkou**, jejíž motivem byla nejistota na straně Y z povahy jejich společného

vztahu. Y stál o **obnovu plnohodnotného vztahu**. Večer měl skončit smírně a Y pochopil, že jejich vztah bude dále pokračovat. Po příjezdu z jazykového kurzu měla X trávit první dvě noci v jeho bytě, ale Y cítil její **distancovanost**. Poté se měla zdržovat na jiném místě v Praze. Y následně požádal X o vyjádření k jejich vztahu. X potvrdila jeho **definitivní konec** a on měl její rozhodnutí plně respektovat. Následovalo období bez jakékoli komunikace, která byla obnovena až v září a v listopadu stejného roku, kdy se měli opakovaně **ujišťovat o oboustranně vřelých přátelských citech i po konci vztahu**.

V této části svého vyjádření popisuje Y **stěžejní charakteristiky společného vztahu**. Vztah chápal celkově jako láskyplný, jeho dynamiku jako zdravou a přirozenou. Měl být X opakovaně přesvědčován o tom, že důvodem jejich rozchodu jsou vnější okolnosti. X měla opakovaně Y potvrzovat, že důvodem rozchodu nejsou špatné vlastnosti Y, jeho chování a názory, nebo vytracení vzájemné lásky. O zdravé povaze vztahu se měli vzájemně ujišťovat i po jeho skončení, měli vůli zůstat přáteli. Tato svá tvrzení dokládá výstřižky ze soukromých konverzací.

V druhé části se Y vyjadřuje k jednotlivým bodům vzneseného podnětu. Extenzivní pozornost věnuje pojednání o **asymetrické povaze vztahu** mezi vyučujícími a studujícími. Tvrdí, že každý asymetrický vztah tohoto typu **nemusí nutně využívat mocenského nátlaku**. Je přesvědčen, že tyto vztahy mohou být plně konsensuální. Sama asymetričnost ještě není morálně či právně problematická skutečnost. Uvádí dále, že „...*pokud neexistuje žádné věcné provinění, žádná skutečnost, jež by nasvědčovala zneužití postavení, pokud zároveň z konverzací a životních postojů nic takového neplyne, nemůže být řeč o mocenské asymetrii*“. Přiznání plného **práva na svobodné rozhodnutí** mělo být klíčovým principem morálního postoje Y a základem jeho přístupu ke X. Tvrdí, že nikdy ničím neměl tento princip porušit.

V této části vyjádření se Y dále vyjadřuje ke **společně trávenému času** a údajnému nátlaku, který měl na X vyvíjet, s kým bude volný čas trávit. Z jeho pohledu je vyjednávání o poměru mezi společně a samostatně tráveném volném čase **přirozená součást vztahu**. Uvádí také, že jádrem případných konfliktů mohlo být **nedodržení dohody ze strany X**, což je z jeho pohledu legitimní důvod pro vznesení kritiky. Odmítá tedy nést za tyto situace vinu.

V další části svého vyjádření Y odmítá obvinění, že by vědomě a záměrně vytvářel na X **sexuální nátlak**.

Co se týče sledování X po ukončeném vztahu Y uvádí, že **X nekontaktoval ani osobně, ani žádnou jinou formou**, nekontaktoval ani žádné její blízké osoby. Nesledoval dotyčnou na žádných profilech.

Uvádí dále, že měl **upřímný zájem o duševní zdraví X**, poskytoval ji podporu a pomoc. Vznesená obvinění, že X nemá být normální a potřebuje odbornou péči, chápe jako vytržená z kontextu. Neměla být formulována jako nástroj ponižování či nátlaku.

Co se týče navazování dalších konsensuálních vztahů, Y **odmítá, že by další vztahy se studujícími udržoval**. Jeho profil na seznamovací platformě Tinder, na které se prezentoval fotkou z prostředí fakulty s upřesněním, že jde o vyučujícího na UK, komentuje tak, že mělo jít o **jedinou kvalitní fotografii, kterou v danou dobu měl**. Potenciálním zájemkyním měl klást otázku, zda jsou či nejsou studentkami fakulty UK.

V závěrečné části svého vyjádření se Y věnuje dalším **závažným okolnostem podnětu**. V rámci nich uvádí své obavy z toho, že vznesení podnětu proti němu bylo účelové, motivované pomstou ze strany jeho dvou kolegů. Historicky je spojovaly pracovní spory. Profesní likvidace má dle Y tedy stát v pozadí podání šetřeného podnětu, přičemž má být zneužito povědomí o vztahu mezi ním a X.

Součástí přiložené dokumentace k vyjádření jsou screenshoty soukromých konverzací z Facebook Messenger mezi Y a X v období od ledna do prosince 2022 a dále příklady fotografií ze společné cesty do zahraničí na konci ledna 2022.

Vyjádření osob navržených ze strany Y

Ombudsmanka na základě svého výběru oslovila osoby, které Y navrhl jako ty, které se mají k obsahu podnětu vyjádřit. Dvě z nich jsou zaměstnankyně fakulty UK, třetí je blízkou známou, se kterou se na seznámil přes platformu Tinder.

Tyto osoby mají s Y v zásadě pouze **pozitivní zkušenost**. Jeho známá byla pouze u konce jejich vztahu. Viděla, jak byl pro Y rozchod velice těžký, měl zažívat velký psychický propad. Rozchodem trpěl. Dle jejího soudu šlo o zdravý, konsensuální vztah. X byla pro něj životně důležitá. Šlo o významný vztah. Chtěl s ní zůstat navždy. Tvrdí, že X měla dokonce využít i nějakého doporučení na lékaře přes matku Y.

Y vidí jako člověka velice starostlivého, kterému **jde o dobro lidí** kolem něho. I jí velice ochotně a nezištně pomáhal. Nedokáže si představit, že by tam byl někde nějaký problém. Odmítá veškerá nařčení jeho osoby z čehokoli nekalého. Y prý umí vyhodnocovat rizika, nešel by do vztahu, pokud by to pro něho mělo být ohrožující. Mluví o něm také jako o velice inteligentním. Současně uvádí, že neví o tom, že jeho současná přítelkyně by byla studentkou.

Další blízká přítelkyně a současně kolegyně uvádí, že Y je **inteligentní a vtipný**. Sama vztahy mezi studujícími a vyučujícími nechápe jako rizikové, jde o soukromou záležitost. Y měl být na tom po rozchodu špatně. Konec vztahu byl prý ale v pořádku, rozešli se bezpečně. Proto byl podaný podnět pro ni šokem. Nedokáže si představit, že by se mezi nimi mohlo stát něco, co by bylo předmětem takového podnětu.

Třetí osoba, kolegyně Y, se o vztahu s X dozvěděla přes jinou osobu, která jí měla údajně sdělit, že „...*možná nějakou kauzu na Y vytáhne*“. Y zná jako oblíbeného akademika. Nevystupuje v nadřazené pozici. Uvádí, že X měl asi opravdu rád. Zná i jeho bývalou ženu. Ví, že Y měl mít konfliktní vztah s jinými kolegy.

Hledání známostí v okruhu studentů nevnímá blízká kolegyně jako rizikové, jde o přirozené prostředí, ve kterém vyučující tráví mnoho času. Je tak logické, že blízké vztahy zde vznikají. Y měl údajně trpět také rozpadem vztahu se svou bývalou ženou.

Stanovisko:

Navazování blízkých vztahů je lidskou přirozeností, která má pro člověka **existenční význam** a do značné míry ovlivňuje **kvalitu jeho života**. Blízké vztahy jsou prostorem pro emoční angažovanost, sdílení, seberealizaci nebo dokonce naplnění smyslu života i běžné

každodennosti. Jsou rovněž předpokladem pro **naplnění přirozených rolí**, které jsou člověku připisovány z titulu věku, pohlaví apod.

Blízké vztahy jsou obvykle chápány jako **soukromá záležitost každého člověka**, jako autonomní území, které spravuje každý sám/sama za sebe dle svého uvážení a výběru. Uvedené bezesporu platí pro oblast soukromého života, méně však v situacích, kdy dochází k **vrstvení rolí formálních, profesionálních s rolemi neformálními**, které mají soukromou povahu. Takovým příkladem, kdy se soukromé vztahy mezi vyučujícími a studujícími mohou stát **předmětem zájmu veřejného**, v tomto případě vzdělávací instituce, platí pro prostředí vysoké školy. A to nehledě na to, že vnitřní předpisy navazování blízkých vztahů mezi členy a členkami akademické obce a ostatními zaměstnanými osobami prozatím na Univerzitě Karlově neregulují, resp. nezakazují.

Role Univerzity Karlovy, jejích fakult a součástí jako nejvyššího článku vzdělávací soustavy, kterou jí připisuje vysokoškolský zákon, je uskutečňovat **vzdělávací a výzkumnou činnost a také naplňovat tzv. třetí roli**. Vysoké školy navíc v roli vzdělávacích institucí mají vůči studujícím povinnost **umožnit přístup k vysokoškolskému vzdělání** v souladu s demokratickými principy, mezi něž patří **rovnost a zákaz diskriminace**, který zahrnuje i zákaz sexuálního obtěžování jako formy diskriminace na základě pohlaví. V praxi to tedy znamená, že každý student či studentka má nárok **získat své vzdělání za stejných či srovnatelných podmínek**, tedy **bez ohledu na svou odlišnost** danou pohlavím, věkem, sexuální orientací, etnickým původem, náboženským vyznáním apod. Studující má rovněž právo naplňovat své právo na vzdělání v prostředí a vztazích, které jsou **bezpečné**, a to nejen fyzicky, virtuálně, ale také sociálně.

Vysoká škola je povinna pro naplnění práva studujících na rovný přístup ke vzdělání vytvořit **adekvátní podmínky**. Činí tak skrze své pověřené pracovníky a pracovnice, vyučující, které zavazuje k **profesionálnímu výkonu** jim svěřených povinností. Vyšší míru odpovědnosti v tomto ohledu nesou osoby, které zastávají **vedoucí pozice** nebo vystupují ve vztahu k druhému jedinci na pozici, která **požívá vyšší moc** (typicky vztah vyučující-studující).

Navazování a udržování blízkých vztahů mezi vyučujícími a studujícími může podstatně **princip rovného zacházení v procesu vzdělávání narušovat**. Zásadním způsobem také otevírá otázku **bezpečí** ve vztazích mezi studujícími a vyučujícími. Stejně jako **vztahových hranic**, odpovědnosti za jejich udržování a za důsledky jejich překračování. Intimní vztahy mezi vyučujícími a studujícími nesou nezpochybnitelně **vyšší míru rizika**, neboť v jejich přímém důsledku je vyučující stejně jako studující **stavěn/a do značného střetu zájmů²**, který vyplývá z **protichůdnosti rolí**, které synchronně naplňuje. Být profesionálním vyučujícím, podporovat studující/ho v procesu vzdělávání, poskytovat hodnotící zpětnou vazbu, mentorovat a stejně tak být láskyplným intimním protějškem, od kterého očekáváme rovné, partnerské postavení a přístup, je z podstaty věci velice těžce naplnitelné a vyžaduje extrémní **profesionalitu a vztahovou disciplínu**, stejně jako **intenzivní reflexi moci a střetu rolí**, ke kterému dochází. Navíc střet zájmů nelze spojovat pouze s trvajícím vztahem, byť kvalitním a naplněným. S riziky jeho vzniku je nutné počítat i po jeho **ukončení**.

Dalším aspektem vztahů mezi akademiky a studujícími jsou otázky spjaté s **příležitostmi projevit se a rozhodovat se ve vztahu svobodně**, dle vlastního uvážení, bez vnějšího

---

² Ke střetu zájmů dochází, pokud jiná činnost zaměstnance ovlivňuje zájmy univerzity nebo je umenšuje nebo zasahuje do plnění povinností zaměstnance pod hlavičkou univerzity.

nátlaku, který zpravidla vyvolává pozice a/nebo chování druhé strany, jakkoli tento tlak nemusí být zamýšlený.

Na začátku blízkých vztahů obvykle stojí **konsensus obou zúčastněných stran**. Vlivem asymetrie moci ve vztahu vyučující – studující může mít „souhlas k blízkosti“ v akademickém prostředí jinou kvalitu a **častěji nemusí být souhlasem svobodným**. Pro tento předpoklad pak existuje řada argumentů. Studující bývají z povahy věci na vyučujících závislí, nejsou schopni konkurovat jejich znalostem, bývají také podstatně mladší, tedy s jinou kvantitou životních zkušeností a komunikačně méně zdatní. K vyučujícím vzhlížejí. Na druhou stranu vyučující, s trochou nadsázky, rozhodují o osudu a **studijní úspěšnosti** studujících. Ovlivňují jejich vztah k oboru, fascinaci oborem, mohou mít vliv na jejich pozdější uplatnění v oboru. Jsou to tedy studující, jejichž **pozice jsou objektivně a častěji více zranitelné**, byť i sami studující mohou navazování blízkých vztahů s vyučujícími iniciovat. Slabší, závislejší pozice studujících na vyučujících mohou mít ve svém důsledku **vliv na jejich rozhodování**, a to nejen o tom, **zda na vztah přistoupit**, ale také **zda a v jaké kvalitě ho udržovat**, jak s druhou stranou komunikovat, jak projevovat svůj názor, zejména je-li odlišný od názoru druhé strany. Má-li vyučující v soukromém vztahu ke svým studujícím tendenci uplatňovat jistou formu **mocenské kontroly nebo péče**, vztahová asymetrie zpravidla takové chování dále posiluje.

Současně jak již bylo řečeno, intimní vztahy jsou **rizikové i po svém ukončení**. Kromě střetů zájmů se může proměnit i vztahová dynamika v tom smyslu, že studující (častěji) bude vnímat chování akademika jako nechtěné, nevyžádané, jako **pronásledování či dokonce sexuální obtěžování**. Nevydařené vztahy mohou nabýt doslova **ničivé síly**, pod jejichž vlivem studující nezřídka opouští studium, mění obor svého působení, potýkají se s traumatickou zkušeností, pochybují o své sebehodnotě, ztrácí motivaci k dalšímu studiu apod. Osoba, která povětšinou utrpí větší ztráty, je osoba studující/ho.

Popsaná vztahová dynamika je **přírozeným rizikem**, a jako taková nemusí být stranami konfliktu vnímána ex ante jakkoli nepříznivě. Pokud je ovšem účinkem vztahového chování ze strany vyučujícího **traumatizace studující/ho**, která pochopitelně ovlivní další **studijní prospívání**, jedná se o závažný problém. Za něj pak nese z našeho pohledu sdílenou odpovědnost **vysoká škola**, v jejíchž podmínkách vztah vznikl a byl udržován.

Je rovněž důležité si uvědomit, že vztah mezi vyučujícím a studujícím je **pozorován a vyhodnocován také v přírodních sociálních sítích** – zejména ve skupině ostatních studujících ale i v pracovních týmech. Ostatní přihlížející bývají velice citliví k odlišnosti své pozice oproti pozici studující/ho, který/á navázal/a s vyučujícím bližší vztah. Poměrně rychle si taková skupina vytváří své domněnky o výhodách, které studující účastí v takovém vztahu získává. O co více je vztah utajovaný, o to více podnětů ke konstruování takových příběhů vzniká. Namísto proto bývají jisté vhodné formy **veřejné deklarace těchto vztahů se závazkem vyvázat se ze situací, které jsou vnímány jako střet zájmů** (např. vyučující nebude hodnotit studijní výkon, nestane se vedoucím práce aj.). Také platí, že aktivní kroky **vyvazující dotyčné ze střetu zájmů, má činit spíše vyučující než studující**. To znamená, že studující neopouští svoji studijní skupinu, nezapisuje si předměty, které vyučuje bývalý/současný partner apod.

Reálně hrozící rizika, která vyplývají z romantických vztahů mezi studujícími a vyučujícími a která jsme výše v textu popsali, zakládají argumenty a následně politiky pro přísnou **regulaci chování akademiků a akademiček vůči studujícím**. V různé intenzitě se s nimi setkáváme

prakticky ve všech vyspělých zemích, které spojují přístup ke vzdělání a jeho hodnotu s **demokratickými principy**.

Na základě výše uvedeného popisu možných negativních důsledků intimních vztahů mezi vyučujícími a studujícími, lze ukončený vztah mezi X a Y považovat za **názorný učebnicový příklad širokého spektra rizik**, které tyto vztahy mají tendenci navozovat a pro které je nutné je apriori nazírat jako **vysoce rizikové**. Jakkoli lze souhlasit s vyjádřením Y v tom smyslu, že sama asymetričnost pozic vztahu není morálně či právně problematická skutečnost, míra a rozsah rizik, které v jejím důsledku vznikají, včetně vyvíjení vědomého či neuvědomovaného nátlaku z pozice moci, je značné.

Vztah mezi Y a X byl na svém počátku **konsensuální**. Obě strany do něho vstoupily svobodně, a to na základě **oboustranné atrakce**. Asymetrie vztahových pozic byla nicméně zřejmá. Vztah tvořila tehdy dvacetiletá studující prvního ročníku bakalářského studia a o téměř dvacet let starší pedagog. Přestože se dotyční neselektovali při běžné výuce, ale pouze v rámci volitelného semináře, i tak jejich vztah měl na studium X (zejm. její vztah k oboru a vzdělávání) stejně jako na prostředí, ve kterém samotné vzdělávání probíhá, **vážný dopad** (viz výpovědi X, vyjádření psychologů).

Již v prvních obdobích jejich vztahu se měly projevit tendence Y udržovat nad určitými dimenzemi společného vztahu **pevnou kontrolu**. Typicky se jednalo o **intimní život, odbornost Y**, kterou projevoval ve vztahu k nezkušenosti X a **trávení volného času** (viz popis podnětu). Z perspektivy tehdy dvacetileté X je zcela uvěřitelné, že **projevit ve vztahu nespokojenost** bez dalších následků nemohlo být nikterak snadné. O to více, pokud bylo odmítnutí (např. sexu, společného jídla, vztahu jako takového) doprovázeno ze strany Y **vyvoláváním pocitů viny** na straně X, a to již od **prvních společně trávených chvil**, kdy spolu začali v rané fázi vztahu bydlet. Taková počáteční kalibrace na to, kdo je ve vztahu kdo, dále prohloubila jinak běžnou mocenskou asymetrii ve vztahu studující-vyučující. Odlišnost a vzdálenost pozic Y a X v daném vztahu se potvrzuje i značně **sníženou schopností ze strany Y citlivě nahlédnout křehkost situace**, ve které se X ocitla stejně jako vcítit se do **jejího prožívání**. Rozdílnost jejich pozic a vztahového chování se pro X ve výsledku stalo zdrojem dlouhodobé **intenzivní traumatizace**.

Z několika na sobě zcela nezávislých výpovědí je navíc zřejmé, že X nebyla pro Y první studentkou, se kterou měl udržovat intimní poměr. Vztah se studentkou UK má Y udržovat i nyní, byť to kategoricky popírá. Zdá se tedy, že pro Y je populace studentek **pomyslným lovným revírem**, který se přirozeně obměňuje a nabízí nové a nové příležitosti k seznámení. X současně není jedinou osobou, která by na svou kůži zakusila z jeho strany popisované vztahové chování. To v naprosto **srovnatelných konturách** uvádí i jiná osoba, která s Y udržovala intimní poměr.

Za krajně znepokojivé považujeme zkušenosti X s minimálně dvěma situacemi, ve kterých měl být na její osobu ze strany Y **vyvíjen sexuální nátlak**. Na základě odborného posouzení, o které ombudsmanka požádala advokáta specializovaného na sexualizovanou trestnou činnost, naplňuje takové chování znaky trestného činu. Výpovědi X a Y o těchto situacích jsou víceméně konzistentní. Nicméně Y nerefletoval své chování jako jakkoli nepřiměřené a co víc, absolutně **nevnímá bolest**, kterou svým chováním způsoboval svému protějšku. Jakmile došlo k intimnímu nasycení, měl se projevovat uspokojeně, nevnímaje zranění, které mohl očividně na straně X pozorovat.

Důsledkem ukončeného vztahu s vyučujícím se na straně X stalo **vážné trauma**, pro které poměrně brzy po ukončení vztahu (v témže roce) musela vyhledat psychologickou pomoc. Uschopněna podporou, které se jí dostávalo, nikoli v důsledku vlivu jiných, třetích osob, se pak X v následujícím roce obrátila se svou zkušeností na ombudsmanku UK. Její klíčovou motivací bylo zabránit tomu, aby se do podobné situace dostaly jiné další studující.

Přestože v prostředí Univerzity Karlovy nejsou intimní vztahy mezi vyučujícími a studujícími **předmětem explicitních zákazů**, je namístě si klást otázku, do jaké míry popisované chování Y, nota bene zaměstnanec ve vedoucí pozici, naplňuje **očekávání jeho zaměstnavatele stejně jako studenta**, že se bude profesionál v roli akademika chovat. Posoudíme-li projevy chování Y optikou Etického kodexu UK (platného ke dni 14. 12. 2018), nebylo by nikterak překvapivé, pokud by se svým chováním dopustil porušení min. těchto principů: část I Společné zásady: bod 6, 7, 14, 15, 17 a 21, část II Zásady v pedagogické činnosti: bod 1a 2 (dále viz doporučení).

Doporučení:

Na základě výše uvedeného hodnocení doporučuje ombudsmanka UK zvážit jednotlivým stranám **přijetí níže uvedených opatření**, a to za účelem řešení podnětu, zmírnění jeho dopadu a prevence srovnatelných situací v budoucnosti.

A. Vedení Univerzity Karlovy

- a) projevit politickou podporu vhodnému způsobu regulace blízkých vztahů na akademické půdě.

B. Odpovědnému pracovníkovi fakulty UK

- a) přijmout adekvátní pracovněprávní opatření vůči Y, a tím zamezit dalšímu obdobnému chování z jeho strany vůči jiným studujícím,
- b) efektivně prevenovat výskyt podobného chování u ostatních akademiků a akademiček,
- c) zařadit téma rizik blízkých vztahů na akademické půdě do školení členů a členek fakulturního společenství,
- d) vhodnou formou projevit účinnou lítost ve vztahu ke X a míře její traumatizace v důsledku vztahu s vyučujícím.

C. Y (dle opatření uplatněných v bodě Aa)

- a) přijmout opatření, které budou vůči jeho osobě uplatněna.

D. X

- a) na základě vlastního uvážení podat na chování Y podnět k Etické komisi UK,
- b) na základě vlastního uvážení podat trestní oznámení na Y pro trestný čin sexuálního nátlaku dle §186 Trestního zákoníku.

Zpracovala: PhDr. Kateřina Šámalová, Ph.D., ombudsmanka UK

V Praze 16. 9. 2024